

НУҚТАИ НАЗАР

АСОСИЙ ВАЗИФА: ТАБИАТНИ АСРАШ

Ҳозирги кунда сайёраимизда инсон фаолиятининг салбий таъсири натижасида атроф-муҳитда сезиларли ўзгаришлар рўй бермоқда. Жумладан, иқлим ўзгаришлари, турли хилдаги табиий офатлар Ер сайёрасининг барча кенгликларидида сезилмоқда. Оқибатда ўрмон билан қопланган майдонлар қисқармоқда, атмосфера, сув ва литосфера ифлосланмоқда. Табиий муҳит ҳолатининг инсон таъсирида ўзгариши, жонли ва жонсиз компонентларга кучли антропоген таъсир маҳаллий, минтақавий ва умумжаҳон экологик муаммоларни келтириб чиқаради. Шу боис атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, биологик хилма-хилликни сақлаш, иқлим ўзгаришларининг олдини олиш, озон қатламнинг емирилиши, чўлланиш, атмосфера ҳавосининг ифлосланиши каби глобал аҳамиятга эга масалаларни ҳал этиш ҳозирги кунда инсоният олдида турган энг муҳим вазифалардан ҳисобланади.

Мамлакатимизда ҳам атроф-муҳит муаммоларини ўрганиш, уларни ҳал этиш масалалари давлат сиёсати даражасига кўтарилган. Айниқса, сўнгги йилларда давлат томонидан атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, ўсимликлар ва ҳайвонот дунёсини, атмосфера ҳавоси ва табиий ресурсларни асраш ҳамда чиқинди

турмуш шароитини яхшилаш борасида кенг қўлмалли ишлар амалга оширилмоқда. Жанубий Оролбўйи ҳудуди антропоген ландшафтидаги қуш экологияси тўлиқ ўрганилмаганлиги, шу сабабли Жанубий Оролбўйи антропоген ландшафтлари орнитофаунасига иқлим факторларининг таъсири ҳар томонлама ўрганиш зарур эканлиги қайд этилди. Шунингдек, анжуман иштирокчилари Қорақалпоқ давлат университетига талабаларни қамраб олиш, бу ерда талабалар ва магистрантларнинг ўқиб билим олишлари учун яратилган шароитлар, профессор-ўқитувчилар, талабалар томонидан

қилинган Орол денгизи бўйидаги муаммоларга ечим топишга эътиборини жалб қилишди. Орол муаммосининг салбий таъсирини камайтириш асосида минтақа аҳолиси турмуш шароити ва сифатини яхшилаш, Орол денгизининг қуриган туби тупроқ-иқлим шароитига мослаштирилган уруғ захираси мавжуд бўлган тайёр ўсимликлар ёки экин турлари мавжуд бўлган навлар экилган майдонларини кенгайтириш, ҳудудда ердан фойдаланиш самарадорлигини ошириш, тупроқ таркибидаги тузми камайтириш ва Орол денгизи тубидан кўтариладиган кум ва чанг бўронларининг олдини олиш бўйича сўз юритилди.

Дарҳақиқат, табиатимизни асраш, уни муҳофаза қилиш, табиатдан оқилонга фойдаланиш ва жамиятда экологик маданият ва экологик онгни ривожлантириш нафақат соҳа ҳодимларининг иши, балки шу заминда яшаётган ҳар бир инсоннинг она Ватанимизга, унинг табиати бўлган фарзандлик бурчидир.

Мамлакатимиз ва халқимиз ҳаёти янгиликларга бой бўлди. Кези келганда айтиш ўринлики, кейинги даврда давлатимиз иқтисодиётида, маданияти ва маънавиятида, ижтимоий-сиёсий ҳаётида, турмуш тарзида, тафаккурида демократик ўзгаришлар йили бўлди. Умуман, ҳамма соҳада катта юксалиш, ривожланиш ва ижобий ўзгаришлар амалга оширилди. Таълим тизимида, жумладан, олий таълимда амалга оширилаётган ислохотлар натижасида юз берган ўзгаришлар ижтимоий-сиёсий, ҳуқуқий, иқтисодий ва маънавий жиҳатдан катта тарихий аҳамиятга эга. Амалга оширилаётган ислохотлар нафақат мамлакатимизда катта ижобий ўзгаришларга олиб келди, ҳатто халқаро майдонда ҳам юртимиз обрў-эътиборини янги босқичга олиб чиқди. Бу борада қатор меъёрий ҳужжатлар қабул қилинди. Жумладан, Президентимизнинг 2017 йил 20 апрелдаги "Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори, 2018 йил 5 июндаги "Олий таълим муассасаларида таълим сифатини ошириш ва уларнинг мамлакатда амалга оширилаётган кенг қамровли ислохотларда фаол иштирокчини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги қарори, 2022 йил 31 августдаги "Қорақалпоғистон Республикасида тадбиркорлик, инновацион технологиялар ва инфратузилмаларни жадал суръатларда ривожлантириш орқали аҳоли фаровонлигини оширишнинг қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарорларида бу ҳолат ўз тасдиғини топган. Айнан Қорақалпоғистон Республикасида таълим соҳасида қўшимча имкониятлар ва инсон капитални ривожини янги босқичга кўтаришга шарт-шароит яратиш йўналиши доирасида қорақалпоғистонлик ёшлар учун ҳар йили давлат олий таълим муассасаларида 6500 қўшимча қабул параметрлари асосида ўқишга қабул қилинишини таъминлаш ишлари амалга оширилди. Жумладан, ушбу қарорга мувофиқ 2023-2024 ўқув йилида Қорақалпоқ давлат университетига 1209 нафар талаба ўқишга тавсия этилди. Бу Қорақалпоғистон ёшларига берилаётган катта имкониятлардан бири, десам, муболага бўлмайди.

Бу йил ҳам олий таълим муассасаларига ўқишга қабул қилиш бўйича давлат буюртмасини шакллантириш ва давлат гранти ажратиш механизмларини такомиллаштириш, ёшларнинг сифатли таълим олишлари учун мавжуд шарт-шароитларни яхшилаш, кадрлар тайёрлашни иқтисодиётнинг ривожланаётган тармоқ ва соҳаларига манзилли йўналиштириш мақсадида турли ўзгаришлар киритилди. Бунда давлат буюртмаси (грант квоталарни шакллантириш бўйича давлат буюртмаси параметрларини амалдаги олий ўқув юртлари кесимида тақсимлаш амалиёти бекор қилиниб, бакалаврият йўналишлари ва магистратура мутахассисликлари кесимида тасдиқлаш тартиби жорий этилади, ижтимоий-гуманитар йўналишларга давлат буюртмаси қисқартирилиб, ушбу квоталар устувор равишда муҳандислик, тиббиёт, аниқ ва табиий фанлар билим соҳалари орасида тақсимланади, 2025 йилдан бошлаб давлат буюртмаси параметрлари олий маълумотли кадрларни тайёрлаш ва уларга бўлган талаб прогнозига мувофиқ 4 йиллик давр учун тасдиқланади (амалда 1 йил), олий ўқув юртлари моддий-техника базаси, профессор-ўқитувчилари таркибидан келиб чиқиб, кейинги ўқув йили учун умумий қабул параметрларини (грант ва контрактга ажратмаган ҳолда) бакалаврият йўналишлари ва магистратура мутахассисликлари бўйича шакллантиради, давлат буюртмаси асосида грант ўринлари ҳар бир йўналиш учун республика бўйича тўпланган баллар кетма-кетлигига кўра абитуриентларнинг танловига мувофиқ амалга оширилади.

Таълим гранти асосида таҳсил олган битирувчиларнинг 3 йил ишлаб бериш мажбурияти бекор қилинадиган бўлди. Шу билан бирга сиртки таълим шакли босқичма-босқич масофавий таълим шаклини кенгайтириш ва узайтирилган таълим шаклини жорий этиш орқали тугатилиши белгилан қўйилди.

Магистратура ва докторантурага қабулдаги

чет тили сертификати бўйича енгилликлар берилди. Магистратура ва докторантурага қабул қилишда хорижий тилини билиш тўғрисидаги сертификат талаби қуйидагича ўзгарилади: таълим дастурини хорижий тилда якунлаган талабалар учун сертификат талаби бекор қилинади, соҳа хусусиятидан келиб чиқиб маданият, санъат, спорт, таълим, соғлиқни сақлаш, ишлаб чиқариш, муҳандислик иши, қишлоқ хўжалиги, ветеринария, архитектура ва қурилиш, физика ва табиий фанлар, транспорт хизматлари йўналишлари бўйича сертификат талаби бир поғона — В1 даражасига туширилади.

Сертификат талаби хорижий тиллар йўналишларида С1 даражада, аниқ фанлар, биология, математика, ҳуқуқ, журналистика, ахборот-коммуникация технологиялари ва иқтисодиёт йўналишларида В2 даражага туширилганлиги ёшларга берилаётган кенг имкониятларнинг бииридир.

Таълим тизимидаги янгиликлар ва ислохотлар олий таълим тизимида таълим сифатининг ортишига ёрдам беради. Жумладан, кредит-модуль тизими орқали талабанинг касбий ривожланиши ва камолотида ижобий таъсир қилиш мумкин. Ўрни, уларнинг меҳнат бозорига ўз ўринларини топишларида замонавий талабларга жавоб бера оладиган инсон капиталини ўзларида шакллантиришга қаратилгандир. Таълимда сифатнинг ортиши салохиятли кадрлар етиштириб чиқаришга ҳам ёрдам беради. Шу боисдан ҳам, биз олий таълимдаги барча ислохотлар ва янгиликларни қўллаб-қувватлаймиз, шунингдек, келгусида ташаббускорлик билан биз ҳам олий ўқув юртимизда қўлаб янгиликлар қилишни ҳамда хорижий университетларда ўқитувчиларимизнинг тажрибасини орттиришни мақсад қилганмиз.

Ахмед РЕЙМОВ,
Бердақ номидаги Қорақалпоқ давлат университети ректори, академик.

муаммоларини бартараф этиш, экологик таълимни жорий этишга қаратилган эътибор ва бу борада меъёрий ҳужжатлар ишлаб чиқилиб, ҳаётга татбиқ этилаётгани фикримиз далилидир. Таъкидлаш жоизки, сўнгги йилларда давлатимиз раҳбари ташаббуси билан, айниқса, Оролбўйи минтақаси фожияси салбий оқибатларини камайтириш, ҳудуднинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиши ва аҳоли турмуш даражасини ошириш борасида кенг қўлмалли чора-тадбирлар ишлаб чиқилиб, амалиётга жорий этилмоқда.

Жорий йилнинг 15-22 апрел кунлари Бердақ номидаги Қорақалпоқ давлат университетида Орол денгизининг қуриган ҳудудида атроф-муҳитни асраш муаммосига бағишланган "II Markaziy Osiyo Chang" халқаро конференцияси бўлиб ўтди. Анжуманда мамлакатимиз ҳамда 80 га яқин давлатдан вакиллар иштирок этди.

Конференцияда Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси Раисининг ўринбасари Р.Сапарбаев ва бошқа масъул шахслар Оролбўйи ҳудудида экологик муаммолар, шу жумладан, сув, тупроқ, ҳаводаги чанг, экотизим ва инсон саломатлигига оид муаммоларга ечим топиш, бу йўналишда хорижий ташкилотлар ва олимлар билан ҳамкорлик борасидаги ишлар ҳақида сўз юритди.

Давлатимиз раҳбарининг ташаббуси билан Орол муаммоларини камайтириш, аҳолининг

дан олиб борилаётган илмий-тадқиқот ишлари билан танишди. Ушбу конференциянинг асосий мақсади жаҳон илм-фани жамоатчили-

